

ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันพฤติกรรม ก่อนการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นตอนต้น

Risk and Protective Factors for Pre-sexual Behaviors among Early Adolescents

อรทัย หรุเจริญพรพานิช*, อภิชาติ จำรัสฤทธิรงค์**, อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย***, สุรีย์พร พันพิ่ง****,
พจนา หันจางสิทธิ์*****, อีรวงศ์ สกุลศรี*****, และกัญญา อภิพรชัยสกุล*****

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ ของเด็กวัยรุ่นตอนต้น รวมทั้งศึกษาปัจจัยด้านครอบครัว การเลี้ยงดู การคบเพื่อน และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุ 13-15 ปี ที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมต้นของ 4 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี เชียงราย อุตรธานี และสงขลา จำนวน 485 คน ซึ่งถูกเลือกแบบเจาะจงเพื่อเข้าร่วมโครงการ “ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาพของเด็กและเยาวชน” ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามด้วยตนเองแบบออนไลน์ที่โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย (ร้อยละ 60 vs. ร้อยละ 40.4) อายุเฉลี่ย 13.8 ปี ประมาณ 2 ใน 3 อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อแม่อยู่ด้วยกัน ผลการศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นนี้ยังมีความผูกพันใกล้ชิดกับพ่อแม่อยู่มาก และรับรู้ถึงความห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่อตนเอง การสื่อสารในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารในเรื่องทั่วไป ส่วนการสื่อสารเรื่องสำคัญๆ พ่อแม่มักจะพูดคุยในเรื่องเหล่านี้ บุหรี่ และยาเสพติด มากกว่าที่จะพูดคุยเรื่องเพศ การทดสอบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์พบว่า การรับรู้ว่ามีพ่อแม่ไม่ต้องการให้มีเพศสัมพันธ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการป้องกันพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ ส่วนปัจจัยเสี่ยงหรือสนับสนุนพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ การมีแฟน การดื่มเหล้า และการเข้าร่วมชม/แข่งรถมอเตอร์ไซด์ ข้อค้นพบนี้ช่วยให้เราสามารถแยกแยะกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรหรือช่วยเลื่อนระยะเวลาการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของวัยรุ่น

คำสำคัญ: วัยรุ่นตอนต้น พฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันเพศสัมพันธ์

* นักวิชาการอิสระ

** คาสตราจารย์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

**** รองศาสตราจารย์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

***** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

***** อาจารย์ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

***** นักวิจัย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

Abstract

This research studied pre-sexual behavior and problem behaviors among early adolescents. Factors associated with pre-sexual behavior include family structure, parenting behavior, and peer influence. The sample group consisted of 385 secondary school students aged 13-15 years in four provinces of Thailand: Nonthaburi, Chiang Rai, Udon Thani and Songkhla. The sample population were participants in the Thai Family Matters Program, conducted by the Institute for Population and Social Research, Mahidol University. Respondents were asked to complete an on-line self-administered questionnaire. Respondents were more female than male (60% vs. 40%), and their mean age was 13.8 years. Approximately two-thirds of respondents were in a family with parents living together. This study indicates that adolescents still have close ties with parents and perceive their parents' concern for their well-being. Parent-child communication is usually about general topics. When communicating about potential health threats, parents were more likely to talk about alcohol and drug abuse than unprotected sex. Results from the regression analysis suggests that perception of parental disapproval of adolescent sex is the most significant protective factor for adolescent pre-sexual behaviors. Risk factors for adolescent pre-sexual behavior include having a boy/girlfriend, drinking alcohol, and going on joy rides. These research findings may help to identify an appropriate target group for intervention programs to protect or delay sexual initiation among early adolescents.

Keywords: early adolescent, pre-sexual behaviors, risk and protective factors

บทนำ

เด็กอายุ 10-14 ปี เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการก้าวเข้าสู่วัยรุ่น เราเรียกช่วงวัยนี้ว่า “วัยรุ่นตอนต้น” ในทางจิตวิทยา เด็กวัยนี้เริ่มมีความสนใจในเรื่องเพศ การเสริมสร้างทัศนคติและปลูกฝังสุขภาวะที่ดีทางเพศในช่วงวัยนี้จึงเหมาะสมเพราะจะช่วยป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศที่รับผิดชอบและปลอดภัยในวัยรุ่นได้

การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสำหรับวัยรุ่น หากเริ่มต้นในช่วงอายุ 15 ปีขึ้นไปอาจสายเกินไป เพราะปัจจุบันเด็กไทยมีเพศสัมพันธ์กันเร็วขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจพฤติกรรมทางเพศในนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่สองใน 23 จังหวัด ของสำนักกระบวนศึกษา กระทรวงสาธารณสุข (2555) ที่พบสัดส่วนของนักเรียนที่มีเพศสัมพันธ์แล้วเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนหญิงเพิ่มขึ้นถึง 5 เท่า คือจากที่พบเพียงร้อยละ 1 ในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ในปี พ.ศ. 2555 ส่วนนักเรียนชายที่มีเพศสัมพันธ์แล้ว พบสัดส่วนประมาณร้อยละ 4-5 ในช่วงเวลาเดียวกัน ในขณะที่อัตราการคุมกำเนิดโดยใช้ถุงยางอนามัยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 50 (ร้อยละ 53 ในผู้ชาย และร้อยละ 48 ในผู้หญิง) ส่งผลให้เกิดการตั้งครรภ์ไม่พร้อมตามมา ซึ่งข้อมูลของสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2559) พบว่าอัตราคลอดของแม่อายุต่ำกว่า 15 ปีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากอัตรา 0.6 ต่อพันคน (1,761 คน) ในปี พ.ศ. 2541 เป็น 1.7 ต่อพันคน (3,213 คน) ในปี พ.ศ. 2557

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในเด็กวัยรุ่นต้องเริ่มดำเนินการก่อนที่เด็กจะมีเพศสัมพันธ์ หรือในช่วงที่ยังเป็นเด็กหรือวัยรุ่นตอนต้น อย่างไรก็ตาม การประเมินพฤติกรรมทางเพศของเด็กและวัยรุ่นตอนต้นเพื่อประโยชน์ในเชิงป้องกัน อาจต้องประเมินพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behavior) แทนที่จะประเมินพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ (sexual behavior) เนื่องจากความชุกของการมีเพศสัมพันธ์ในช่วงวัยนี้ยังพบน้อย แต่ทว่ามีความสำคัญอย่างมาก เพราะหากมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อยย่อมหมายถึงโอกาสที่จะมีคู่เพศสัมพันธ์หลายคน รวมถึงเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมตามมา

งานวิจัยหลายชิ้นระบุถึงพฤติกรรมที่เกิดก่อนการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งอาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ตามมา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เราเรียกว่า pre-sexual activities อาทิ การจับมือถือแขน การกอด การจูบ การสัมผัส หรือยอมให้สัมผัสอวัยวะบริเวณหน้าอกและส่วนล่างต่ำกว่านั้น (Jakobsen, 1997; Schwartz, 1999; Hipwell, Keenan, Loeber, & Battista, 2010) รวมถึงการมีแฟน มีงานวิจัยอย่างน้อยสองเรื่องพบว่าวัยรุ่นที่มีแฟนแล้วมีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์ตามมา (Manning & Giordano, 2001; Cooksey, Mott, & Nuebauer, 2002) พฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ที่กล่าวมานี้ จึงน่าจะเป็นตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับการประเมินความเสี่ยงทางเพศของเด็กในช่วงวัยนี้ได้

การดำเนินโครงการป้องกันพฤติกรรมทางเพศสำหรับเด็กวัยรุ่นในช่วงวัยนี้จำเป็นต้องแยกแยะกลุ่มเป้าหมายให้ได้ว่า เด็กวัยรุ่นกลุ่มใด ลักษณะอย่างไร ครอบครัวเป็นเช่นไร มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เพื่อจะได้ดำเนินการป้องกันได้อย่างถูกต้องกับกลุ่มเป้าหมาย งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behaviors) ของเด็กนักเรียนในช่วงอายุ 13-15 ปีที่ศึกษาอยู่ชั้นมัธยมต้นใน 4 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี เชียงราย อุดรธานี และสงขลา ซึ่งเข้าร่วมโครงการ

“ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาพของเด็กและเยาวชน” ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล โดยศึกษาพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ในมิติของความแตกต่างทางเพศ (gender) รวมถึงศึกษาความแตกต่างของปัจจัยสถานะแวดล้อมทางครอบครัว การเลี้ยงดู และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด/ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรจัดเป็นหนึ่งในหลายพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หรือน่าห่วงกังวล (problem behaviors) ของวัยรุ่นไทย เช่นเดียวกับพฤติกรรมดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ใช้สารเสพติด และพฤติกรรมก้าวร้าวเกร (delinquency) มีหลายทฤษฎีที่อาจนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมเหล่านี้ อาทิ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Social Cognitive Theory) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลและพฤติกรรมตามแผน (Theory of Reasoned Action and Planned Behaviors) ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยา (Ecological System Theory) และทฤษฎี Problem Behavior (Jessor & Jessor, 1977) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎี problem behavior เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เนื่องจากมีความเหมาะสมกับข้อมูลการวิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีอยู่นอกจากนี้ยังตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ที่ต้องการแยกแยะหรือคัดกรองกลุ่มเป้าหมายเด็กวัยรุ่นตอนต้นเพื่อเข้าร่วมในโปรแกรมแทรกแซงสำหรับครอบครัว (family intervention) เพราะสามารถใช้ทำนายพฤติกรรมที่มีโอกาสเกิดขึ้นภายหลังการทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เราเรียกว่า transition behaviors ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการทำนายแนวโน้มพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อวัยรุ่นตอนต้นเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย ยกตัวอย่างเช่น หากเด็กช่วงวัยนี้ริเริ่มดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่ก็มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมทางเพศด้วย เป็นต้น

ทฤษฎี Problem Behavior

Problem Behavior Theory (Jessor & Jessor, 1977) ได้นำเสนอกรอบแนวคิดเพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่น โดยอธิบายถึงความสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม แต่จัดกลุ่มตัวแปรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ตัวแปรระดับบุคคล (personality) ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมและอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน เพื่อน และการรับรู้ของบุคคลต่ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อม (perceived environment) และตัวแปรพฤติกรรมการแสดงออก (outcome behaviors) นั่นคือปัจจัยด้านสถานะแวดล้อม และการเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ ครอบครัวที่พ่อแม่ปล่อยปละละเลยไม่ควบคุมพฤติกรรมลูก (low parental control or support) ปล่อยให้คบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง แนวโน้มที่ลูกจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาก็คือเป็นไปได้สูง และวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงอย่างใดอย่างหนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ ตามมา ดังหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ระบุว่า เด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมผิดปกติ (conduct disorder) หรือมีพฤติกรรมก้าวร้าว เกร ก็มักจะพบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร่วมด้วย (Brendgen, Wanner, & Vitaro, 2007; Kovacs, Krol, & Voti, 1994) นอกจากนี้ ข้อค้นพบจากงานวิจัยอื่นๆ ได้ระบุความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและการเลี้ยงดูของพ่อแม่ โดยเฉพาะพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ซึ่งพบว่าเกี่ยวข้องกับการไม่ควบคุมดูแลของพ่อแม่ (Feldman & Brown, 1993; Kahn, Kaplowitz, Goodman, & Emans, 2002; Raffaelli

& Crockett, 2003) ในขณะที่ข้อค้นพบของ Hops et al. (2000) และ Stueve & O'Donnell (2005) ระบุว่า การมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อยมีความเชื่อมโยงกับการดื่มเหล้าและใช้สารเสพติดของวัยรุ่น

พฤติกรรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ (Parenting Practices)

ถึงแม้ว่างานวิจัยในต่างประเทศหลายชิ้นระบุถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของพฤติกรรมที่เป็นปัญหากับการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ โดยเฉพาะเรื่องการปล่อยปละละเลยไม่ควบคุมดูแลบุตร แต่ในเรื่องของพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นที่เชื่อมโยงกับปัจจัยด้านการเลี้ยงดูของพ่อแม่ งานวิจัยให้ข้อค้นพบที่แตกต่างกัน ทั้งพบว่า มีและไม่มีความสัมพันธ์ ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Jaccard, Dittus, & Gordon (1996); Raffaelli & Crockett (2003) และ Upchurch, Aneshensel, Sucoff, & Levy-Storms (1999) พบว่าการขาดความอบอุ่นจากแม่ (low maternal warmth) และการเลี้ยงดูทั้งสองแบบ คือ แบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวด เป็นปัจจัยทำนายการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในเด็กวัยรุ่นหญิง

ในขณะที่งานวิจัยของ Stanton et al. (2002) กลับไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งเป็นไปได้ว่าข้อค้นพบที่แตกต่างกัน ขึ้นกับอายุและเพศของกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นที่ทำการศึกษาของแต่ละงานวิจัย พ่อแม่มักจะเข้มงวดกับลูกที่อายุน้อยมากกว่าลูกที่โตแล้ว และพ่อแม่มักจะเข้มงวดกวดขันพฤติกรรมลูกสาวมากกว่าลูกชาย (Lam, Russell, Tan, & Leong, 2008) ซึ่งข้อสันนิษฐานนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rhucharoenpornpanich et al. (2010) ที่ศึกษาเด็กวัยรุ่นอายุ 13-14 ปีในกรุงเทพมหานคร พบว่าพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะติดตามควบคุมพฤติกรรมลูกสาวมากกว่าลูกชาย โดยเฉพาะพฤติกรรมทางเพศ และยังพบอีกว่าการติดตามควบคุมดูแลของพ่อแม่มีส่วนช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของลูกได้

ในเรื่องของปัจจัยด้านครอบครัวอื่นๆ เช่น โครงสร้างครอบครัว และรายได้ครอบครัว พบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นเช่นเดียวกัน โดยพบว่าครอบครัวที่มีรายได้น้อย (Lautitzen, 1994; Rose, Koo, Bhaskar, Anderson, White, & Jenkins, 2005) และครอบครัวของพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว (single parents) เป็นปัจจัยทำนายการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น (Fergusson, Horwood & Lynskey, 1994; Upchurch, Levy-Storms, Sucoff, & Aneshensel, 1998) ส่วนการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างพ่อแม่-ลูกนั้น งานวิจัยทั้งในต่างประเทศและประเทศไทยพบว่า การสื่อสารเรื่องเพศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหรือบ่อยครั้งขึ้นเมื่อพ่อแม่รับรู้ว่ามีพฤติกรรมทางเพศแล้ว (Dilorio, Kelly, & Hockenberry-Eaton, 1999; Rhucharoenpornpanich et al., 2012) และพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะสื่อสารเรื่องเพศกับลูกสาวมากกว่าลูกชาย (Rhucharoenpornpanich et al., 2012)

อิทธิพลเพื่อน (Peer Influence)

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า อิทธิพลเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นที่มักจะทำตามเพื่อนเพื่อให้เกิดการยอมรับในกลุ่มเพื่อน มีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยเพื่อนกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น เช่น งานวิจัยของ Miller et al. (1997) และ Stanton et al. (2002) พบว่าการรับรู้หรือการยอมรับพฤติกรรมทางเพศของเพื่อน (รับรู้ว่ามีเพศสัมพันธ์แล้ว) เป็นปัจจัย

ทำนายการมีเพศสัมพันธ์ในปีต่อๆ มา และงานวิจัยของ Capaldi (1991) พบว่าการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมมีปัญหา เป็นปัจจัยทำนายการมีเพศสัมพันธ์ใน 2-3 ปีถัดมาเช่นเดียวกับ

Ragffaeli & Crockett (2003) นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเยาวชนระดับชาติระยะยาว (National Longitudinal Survey of Youth) ในประเทศสหรัฐอเมริกาทำการวิเคราะห์พบว่า เด็กอายุ 12-13 ปี ซึ่งคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา มีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์ในอีก 4 ปีถัดมา ในขณะที่มีความพยายามของการดำเนินงานโปรแกรมป้องกัน (preventive intervention program) เพื่อลดอิทธิพลเพื่อน โดยการส่งเสริมเด็กวัยรุ่นเห็นคุณค่าในตนเอง และเสริมทักษะที่จำเป็นในการป้องกันตนเองจากอิทธิพลเพื่อน อย่างเช่น ทักษะการปฏิเสธ ซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของโปรแกรมยังขาดข้อมูลสนับสนุน และไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่า เด็กวัยรุ่นทักษะดีที่สามารถต้านทานแรงกดดันจากเพื่อนมีแนวโน้มไม่มีเพศสัมพันธ์

โดยสรุป จากทฤษฎี problem behaviors และการทบทวนงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น อาทิเช่น ปัจจัยด้านครอบครัวการเลี้ยงดูของพ่อแม่ การสื่อสารในครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่อาจจะสนับสนุนให้เกิด หรือป้องกันพฤติกรรมทางเพศและวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behavior) อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมทางเพศร่วมด้วย งานวิจัยชิ้นนี้สนใจศึกษาพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behavior) ของวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งยังมีการศึกษาไม่มากนัก เพราะส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ (sexual behavior) ผลการวิจัยนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นตอนต้นต่อไป

วัตถุประสงค์

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุกของพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behaviors) และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ ของกลุ่มตัวอย่างเด็กวัยรุ่นตอนต้น ในบริบทของความแตกต่างทางเพศรวมทั้งศึกษาปัจจัยสภาวะแวดล้อมด้านครอบครัว การเลี้ยงดู การคบเพื่อน และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษารั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “ครอบครัวไทยในจังหวัดสำคัญต่อสุขภาพของเด็กและเยาวชน: การพัฒนาปรับปรุงและนำโครงการครอบครัวสำคัญไปประยุกต์ใช้ในระดับประเทศ (When Thai Family Matters)” ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ข้อมูลนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่รวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนอายุ 13-15 ปี กำลังศึกษาในชั้นมัธยมต้น ของจังหวัดนนทบุรี เชียงราย อุตรดิตถ์ และสงขลา การเก็บรวบรวมข้อมูลในเด็กนักเรียนทำโดยการให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองทางออนไลน์ที่โรงเรียน ส่วนผู้ปกครองให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองที่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลของเด็กนักเรียนในระดับมัธยมต้นจำนวน 485 คน เป็นนักเรียนในจังหวัดนนทบุรี 116 คน เชียงราย 132 คน อุตรดิตถ์ 119 คน และสงขลา 118 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย (ร้อยละ 59.6 vs. ร้อยละ 40.4) มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 13.8 ปี กลุ่มตัวอย่างประมาณ 2 ใน 3 อาศัยอยู่กับพ่อแม่ (ร้อยละ 60.2) และร้อยละ 29.1 อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว (single parent) ที่เหลืออีก 53 คน (ร้อยละ 10.7) ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับปู่ย่า/ตายาย (ร้อยละ 85) ที่เหลืออยู่กับญาติ (ร้อยละ 9) และคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติ (ร้อยละ 6) ซึ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบของโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ที่เด็กจำนวนไม่น้อยถูกเลี้ยงดูในครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว หรือถูกเลี้ยงดูโดยปู่ย่า/ตายายซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ผลการวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ในครอบครัว

เมื่อตรวจสอบเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง โดยดูจากระดับความใกล้ชิดกับพ่อแม่ การรับรู้เรื่องความหวังเียงของพ่อแม่ และการรับรู้ว่ามีพ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีพฤติกรรมเสี่ยง

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยของระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิด การรับรู้ความหวังเียง และการรับรู้ว่ามีพ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีพฤติกรรมเสี่ยง

ความสัมพันธ์กับครอบครัว	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
สัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่	5.01	4.78	4.87	0-6
รับรู้ความหวังเียงของพ่อแม่	5.49	5.4	5.44	0-6
รับรู้ว่ามีพ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีพฤติกรรมเสี่ยง	3.63	3.71	3.68	0-4

จากตาราง 1 พบว่าเด็กวัยนี้ยังมีความผูกพันใกล้ชิดกับพ่อแม่ เพราะส่วนใหญ่ระบุว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพ่อแม่ในระดับสูง อีกทั้งรับรู้ถึงความหวังเียงของพ่อแม่ที่มีต่อตนเอง และรับรู้ว่ามีพ่อแม่ไม่ต้องการให้ตนเองไปมีพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนในระดับสูงเช่นเดียวกัน โดยวัยรุ่นชายระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดสูงกว่าวัยรุ่นหญิง ในขณะที่ผู้หญิงมีระดับของการรับรู้ว่ามีพ่อแม่ไม่ต้องการให้มีพฤติกรรมเสี่ยงสูงกว่าชายเล็กน้อย

การสื่อสารพูดคุยในครอบครัว

เมื่อตรวจสอบในเรื่องการสื่อสารในครอบครัว (ตาราง 2) พบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่สื่อสารพูดคุยกับลูกในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่พูดคุยในเรื่องทั่วไป เรื่องครอบครัว การคบเพื่อน และพูดคุยเกี่ยวกับเหล้า บุหรี่ และยาเสพติด ซึ่งพบระดับของการพูดคุยมากกว่าเรื่องอื่นๆ ส่วนการสื่อสารพูดคุยในเรื่องเพศและการมีแฟน พบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่สื่อสารในเรื่องนี้น้อยมาก ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสาร

ในเรื่องนี้ต่ำมาก แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่มักจะไม่พูดคุยกับลูกในเรื่องเพศหรือเรื่องแฟน ซึ่งอาจเป็นเพราะพ่อแม่ขาดทักษะการสื่อสารเรื่องเพศ หรืออาจมีความเชื่อผิดๆ ว่าการพูดเรื่องนี้เป็น การชักนำลูก หรือเกิดจากทัศนคติว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องน่าอายไม่ควรพูดอย่างเปิดเผย โดยพ่อแม่จะพูดเรื่องเพศก็ต่อเมื่อสงสัย หรือรับรู้ว่าลูกมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว (Rhucharoenpornpanich et al., 2012) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างเพศ พบค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสารของพ่อแม่ที่มีต่อลูกสาวสูงกว่าลูกชายในทุกๆ เรื่อง โดยเฉพาะการสื่อสารเรื่องเพศ

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยของระดับการสื่อสารในครอบครัวระหว่างพ่อแม่-ลูก จำแนกตามเพศ

การสื่อสาร	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
พูดคุยเรื่องทั่วไป	1.51	1.58	1.55	0-3
พูดคุยเรื่องค่านิยมในครอบครัว	1.19	1.32	1.27	0-3
พูดคุยเรื่องการคบเพื่อน	1.19	1.32	1.27	0-3
พูดคุยเรื่องเหล้า บุหรี่	1.76	1.81	1.79	0-3
พูดคุยเรื่องการเมือง	0.85	0.83	0.84	0-3
พูดคุยเรื่องเพศ	0.33	0.43	0.39	0-3

หมายเหตุ: ระดับของการสื่อสารในแต่ละด้านมีค่าระหว่าง 0-3 (0=ไม่เคย, 1=นานๆ ครั้ง, 2=บ่อยครั้ง, 3=เป็นประจำ)

การคบเพื่อน

ปัจจัยด้านเพื่อนนับว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เด็กวัยรุ่นมักจะทำตามเพื่อน ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่ดื่มเหล้ามักจะมีเพื่อนสนิทที่ดื่มเหล้าเหมือนกัน เช่นเดียวกับพฤติกรรมทางเพศซึ่งอาจมีแนวโน้มในทำนองเดียวกัน แต่เนื่องจากข้อมูลชุดนี้ไม่ได้สอบถามเรื่องพฤติกรรมทางเพศของเพื่อนสนิท มีเพียงข้อมูลเรื่องการดื่มเหล้าเท่านั้น จากตาราง 3 พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งชายหญิงระบุว่า มีเพื่อนสนิท 1-3 คนดื่มเหล้า และจากการทดสอบด้วย Chi-Square ไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างชายและหญิง

ตาราง 3 ร้อยละของวัยรุ่นที่ระบุพฤติกรรมดื่มเหล้าของเพื่อนสนิท 3 คน จำแนกตามเพศ

เพื่อนสนิท 3 คนที่ดื่มเหล้า	ชาย (n=144)	หญิง (n=227)	ทั้งหมด (n=371)
ไม่มีใครดื่ม	56.9	57.3	57.1
มี 1 คน	13.9	10.1	11.6
มี 2 คน	16	15.9	15.9
ทั้งหมด 3 คน	13.2	16.7	15.4
รวม	100	100	100

พฤติกรรมเสี่ยง

สำหรับข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยง มีการวัดระดับของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behaviors) ได้แก่ การสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ก้าวร้าว เกร และ การขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซค์ (เด็กแว้น) แบ่งเป็น 4 ระดับตั้งแต่ 0 ถึง 3 (ตั้งแต่ไม่เคยจนถึงทำเป็นประจำ) พบว่าระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างยังอยู่ในระดับต่ำ แต่ก็มีความแตกต่างระหว่างเพศอย่างมีนัยสำคัญ วัยรุ่นชายมีค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสูงกว่าหญิงเกือบทุกพฤติกรรม ยกเว้นการดื่มเหล้าที่พบระดับพฤติกรรมใกล้เคียงกัน แต่เมื่อรวมพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทั้งหมด จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่นชายสูงกว่าวัยรุ่นหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$ (ตาราง 4)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behaviors) จำแนกตามเพศ

พฤติกรรม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
สูบบุหรี่	0.31	0.13	0.2	0-3
ดื่มเหล้า	0.49	0.48	0.48	0-3
ก้าวร้าว เกร	0.56	0.29	0.4	0-3
ขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซค์	0.3	0.09	0.17	0-3
พฤติกรรมเสี่ยงทั้งหมด	1.66**	0.98	1.25	0-9

หมายเหตุ: การทดสอบ ANOVA พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$ **

สำหรับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ (ตาราง 5) ประกอบด้วยพฤติกรรม 5 อย่าง ได้แก่ การกอด การจูบ การสัมผัสหรือยอมให้สัมผัสหน้าอก การสัมผัสหรือยอมให้สัมผัสอวัยวะเพศ พบค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมยังต่ำเช่นเดียวกัน (ยกเว้นการจับมือถือแขน) และเมื่อรวมทุกพฤติกรรมเข้าด้วยกัน พบค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นหญิงสูงกว่าชายแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามเพศ

พฤติกรรม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	ค่าต่ำสุด-สูงสุด
จับมือ	1.11	1.2	1.16	0-3
กอด	0.51	0.57	0.55	0-3
จูบ	0.15	0.2	0.18	0-3
สัมผัสหน้าอก (ชาย)	0.13	na	0.13	0-3
ยอมให้สัมผัสหน้าอก (หญิง)	na	0.07	0.07	0-3
สัมผัสอวัยวะส่วนล่าง	0.07	0.09	0.08	0-3
ยอมให้สัมผัสอวัยวะส่วนล่าง	0.08	0.03	0.05	0-3
พฤติกรรมเสี่ยงทั้งหมด	1.85	2.15	1.95	0-13

จากทฤษฎี Problem Behavior ระบุว่าวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมทางเพศร่วมด้วย ข้อค้นพบของการศึกษานี้ก็เช่นเดียวกันที่พบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางเพศและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมการดื่มเหล้ามีค่าความสัมพันธ์ (correlations) กับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์มากที่สุด (ตาราง 6)

ตาราง 6 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ

	Pre-Sex	สูบบุหรี่	ดื่มเหล้า	ก้าวร้าว	ขับแข่งรถ
พฤติกรรม Pre-Sex	1	0.173*	.456**	.263**	.295**
สูบบุหรี่		1	.396**	.370**	.303**
ดื่มเหล้า			1	.344**	.283**
ก้าวร้าวเกร				1	.340**
ขับ/แข่งรถ					1

หมายเหตุ: การทดสอบความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.01 ** และ <.05*

การมีแฟนและความตั้งใจมีเพศสัมพันธ์ในอีก 1 ปีข้างหน้า

เมื่อตรวจสอบเรื่องพฤติกรรมการมีแฟนของกลุ่มตัวอย่างพบว่า 1 ใน 3 ของวัยรุ่นหญิงระบุว่าไม่มีแฟน เป็นสัดส่วนสูงกว่าชายที่พบประมาณ 1 ใน 5 และเป็นความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์อีก 1 ปีข้างหน้า พบความแตกต่างระหว่างเพศเช่นเดียวกัน โดยวัยรุ่นชายร้อยละ 4.7 และวัยรุ่นหญิงร้อยละ 3.5 ระบุว่าตั้งใจจะมีเพศสัมพันธ์อีก 1 ปีข้างหน้า ในขณะที่ผู้ชายร้อยละ 36 และผู้หญิงร้อยละ 31 ระบุไม่แน่ใจหรือไม่ทราบ พบความแตกต่างอย่างชัดเจนในกลุ่มที่ระบุว่าไม่มีเพศสัมพันธ์ โดยพบสัดส่วนของผู้หญิงมากกว่าผู้ชายเท่ากับร้อยละ 75.6 และร้อยละ 59.4 ตามลำดับ (ตาราง 7)

ตาราง 7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีแฟนและมีความตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์ใน 1 ปีข้างหน้า

พฤติกรรม	ชาย	หญิง	ทั้งหมด
มีแฟน			
มี	19.5	35.3**	28.9
ไม่มี	80.5	64.7	71.1
รวม	100 (n=200)	100 (n=295)	100 (n=495)
ตั้งใจมีเพศสัมพันธ์ใน 1 ปีข้างหน้า			
มี	4.7	3.5	4
ไม่มี	59.4	75.6**	69.1
ไม่แน่ใจ ไม่ทราบ	35.9	20.8	26.9
รวม	100 (n=192)	100 (n=283)	100 (n=475)

หมายเหตุ: การทดสอบ Chi-Square พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.01**

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ (pre-sexual behaviors)

เมื่อนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ทั้งหมด ได้แก่ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว (ความใกล้ชิดกับพ่อแม่ และการรับรู้ที่พ่อแม่ห่วงใย) การรับรู้ที่พ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์ การสื่อสารในครอบครัว (สื่อสารเรื่องทั่วไป เรื่องการคบเพื่อน เรื่องเหล้าบุหรี่ เรื่องมีแฟน และเรื่องเพศ) การทำกิจกรรมในครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่นๆ (การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ก้าวร้าวเกร และ การขับ/แข่งรถ) และปัจจัยการมีแฟน มาทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression) โดยนำเพศและอายุมาเป็นตัวแปรควบคุม (ดูตาราง 8)

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันอธิบายหรือทำนายพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 โดยค่าสหสัมพันธ์ (R) มีค่าเท่ากับ .517 และค่าสัมประสิทธิ์กำหนด (R^2) เท่ากับ .435 ซึ่งแสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถทำนายพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ได้ร้อยละ 43.5 และเมื่อพิจารณาตัวแปรหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องแล้วพบว่า การสื่อสารพูดคุย การทำกิจกรรมในครอบครัว การดื่มเหล้า เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.05$ ส่วนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ขับ/แข่งมอเตอร์ไซด์) การมีแฟน และการรับรู้ที่พ่อแม่ไม่อนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.01$

ตาราง 8 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อนมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น

ตัวแปร	B	t-test	Sig.
เพศหญิง	.040	.090	.928
อายุ	-.207	-.839	.403
อยู่กับพ่อแม่	-.193	-.515	.607
ใกล้ชิดแม่	.350	.811	.419
แม่ห่วงใย	.377	.606	.546
ใกล้ชิดพ่อ	-.560	-1.509	.134
พ่อห่วงใย	-.078	-.164	.870
คุยเรื่องทั่วไป	-.603	-2.287	.024*
คุยเรื่องคบเพื่อน	-.107	-.382	.703
ทำกิจกรรมครอบครัว	.526	2.240	.027*
คุยเรื่องเหล้าบุหรี่	-.108	-.454	.651
คุยเรื่องการมีแฟน	.183	.769	.444
คุยเรื่องเพศ	.739	2.112	.037*
เพื่อนสนิทดื่มเหล้า	-.085	-.438	.662
มีแฟน	1.399	2.657	.009**
ไม่อนุญาตให้มี sex	-2.490	-3.468	.001**
สูบบุหรี่	-.094	1.188	.851
ดื่มเหล้า	.824	2.146	.034*
ก้าวร้าวเกร	.710	1.619	.108
ขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์	1.310	3.250	.002**

R=.517; R²=.435; F=6.358; Sig. of F= .000

เมื่อพิจารณาค่า B ซึ่งแสดงให้เห็นทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกหรือเชิงลบกับตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลในเชิงป้องกันหรือช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น ได้แก่ การรับรู้ว่าคุณแม่ไม่อนุญาตให้มีเพศสัมพันธ์เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุด ในขณะที่การสื่อสารในครอบครัว (สื่อสารเรื่องทั่วไป) ซึ่งแสดงถึงความใกล้ชิดสนิทสนมของคุณแม่ลูกก็พบว่า เป็นปัจจัยป้องกันเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การสื่อสารเรื่องเพศและการทำกิจกรรมในครอบครัวพบทิศทางของความสัมพันธ์เป็นบวก ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า คุณแม่จะสื่อสารเรื่องเพศกับลูกมากขึ้นเมื่อรับรู้ว่าคุณมีพฤติกรรมทางเพศ และการทำกิจกรรมในครอบครัวเพิ่มขึ้นตามพฤติกรรมทางเพศที่เพิ่มขึ้น อาจบอกเป็นนัยว่าคุณแม่พยายามที่จะดึงดูดให้เข้ามาทำกิจกรรมของครอบครัวมากขึ้น เมื่อรู้ว่าคุณมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวอื่นๆ เช่น การอยู่กับคุณแม่ ความใกล้ชิดพ่อ และการรับรู้ว่าคุณห่วงใยก็เป็นปัจจัยป้องกันพฤติกรรมทางเพศเช่นเดียวกัน ถึงแม้จะไม่พบนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม สำหรับตัวแปรที่มีอิทธิพลในทางสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมทางเพศนั้นพบว่า การมีแฟน การดื่มเหล้า และการขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น

สรุปและอภิปราย

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงป้องกัน โดยเฉพาะการทำความเข้าใจพฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของเด็กในช่วงวัยรุ่นตอนต้น เพื่อระบุหรือชี้ชัดกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมซึ่งสมควรเลือกเข้าโครงการป้องกันแต่เนิ่นๆ

ข้อค้นพบทำให้ทราบว่าเด็กยังมีความผูกพันใกล้ชิดกับคุณแม่อยู่มาก ดูได้จากระดับของความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณแม่อยู่ในระดับสูง อีกทั้งเด็กยังรับรู้และตระหนักถึงความห่วงใยของคุณแม่ที่มีต่อตนเอง จึงเป็นช่วงวัยเหมาะสมที่จะทำ family intervention ข้อค้นพบยังแสดงให้เห็นว่า เด็กวัยนี้เริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงแล้ว ถึงแม้จะพบในระดับต่ำแต่ก็มีความสำคัญมาก เพราะหากไม่ป้องกันแต่เนิ่นๆ ก็อาจสายเกินไป เด็กที่มีพฤติกรรมซึ่งเป็นปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง (เช่น กินเหล้า สูบบุหรี่ ก้าวร้าวเกรง ชอบขับ/แข่งรถมอเตอร์ไซด์) อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศร่วมด้วย สอดคล้องกับทฤษฎี Problem behavior งานวิจัยนี้พบความสัมพันธ์ (correlations) ระหว่างพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะพฤติกรรมดื่มเหล้าและการขับหรือแข่งรถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งพบว่า เป็นปัจจัยที่นำไปสู่พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างของระดับพฤติกรรมเสี่ยงระหว่างหญิงและชาย โดยวัยรุ่นชายมีค่าเฉลี่ยของระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ยกเว้นการดื่มเหล้า) สูงกว่าหญิง ในขณะที่วัยรุ่นหญิงพบพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์สูงกว่าชาย และยังพบสัดส่วนของผู้หญิงที่ระบุว่า มีแฟนแล้วสูงกว่าชายเกือบเท่าตัว ซึ่งในช่วงวัยนี้จะเห็นว่าเด็กผู้หญิงมีพัฒนาการทางสรีระร่างกายเร็วกว่าเด็กผู้ชายและส่วนใหญ่มักจะมีแฟนที่อายุมากกว่า

ส่วนการสื่อสารระหว่างคุณแม่-ลูกในครอบครัว งานวิจัยพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารพูดคุยในเรื่องทั่วไป แต่ถ้าเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงหรือละเอียดอ่อน คุณแม่ก็เลือกที่จะพูดคุยในเรื่องเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด มากกว่าพูดคุยเรื่องเพศและการมีแฟน ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของการสื่อสารในเรื่องเพศอยู่ในระดับที่ต่ำมาก โดยพบว่าคุณแม่ส่วนใหญ่จะพูดเรื่องนี้ก็ต่อเมื่อรับรู้ว่าคุณมีแฟนหรือมีพฤติกรรมทางเพศ

แล้ว (Rhucharoenpompanich et al., 2012; Dilorio, Kelly, & Hockenberry-Eaton, 1999; Jaccard, Dittus, & Gordon, 1996; Widner, 1997)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศ Regression Model แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การรับรู้ว่ามีพ่อแม่ไม่ต้องการให้มีเพศสัมพันธ์เป็นปัจจัยป้องกันสำคัญที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบก่อนหน้านี้ (Rhucharoenpompanich et al., 2010) ดังนั้น พ่อแม่จำเป็นที่จะต้องตั้งกฎของครอบครัว และบอกลูกอย่างตรงไปตรงมาถึงความคาดหวังของพ่อแม่ที่ไม่ต้องการให้ลูกมีพฤติกรรมทางเพศ ส่วนการสื่อสารในครอบครัวซึ่งสะท้อนให้เห็นปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวก็เป็นปัจจัยที่ช่วยป้องกันลูกจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ได้

ครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่อยู่ด้วยกัน โดยเฉพาะครอบครัวที่พ่อให้ความใกล้ชิดกับลูก และลูกรับรู้ได้ถึงความรักห่วงใยจากพ่อ จะช่วยลดพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ผลการศึกษาายังแสดงให้เห็นว่าการตีแม่ การขับ/แข่งรถ (เด็กแว้น) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา รวมทั้งการมีแฟน เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมก่อนการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี problem behavior และข้อค้นพบที่ได้จากการทบทวนงานวิจัย (Brendgen, Wanner, & Vitaro, 2007; Kovacs, Krol, & Voti, 1994) ส่วนการสื่อสารเรื่องเพศที่พบเป็นปัจจัยสนับสนุนพฤติกรรมทางเพศ ในการศึกษานี้อาจอธิบายได้ว่าเป็นเพราะพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะสื่อสารเรื่องเพศเพิ่มขึ้นหากรู้ว่าลูกมีพฤติกรรมทางเพศแล้ว ในขณะที่ตัวแปรการทำกิจกรรมในครอบครัวที่พบว่าเป็นปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศ อาจสื่อเป็นนัยว่าพ่อแม่พยายามหาวิธีการที่จะดึงลูกที่มีพฤติกรรมทางเพศแล้วให้อยู่ในสายตา โดยให้เข้ามาร่วมในกิจกรรมของครอบครัวมากขึ้นก็เป็นได้ ซึ่งข้อค้นพบต่างๆ เหล่านี้ จะนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นตอนต้นของโครงการต่อไป

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการออกแบบงานวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ถูกเลือกมาด้วยวิธีการสุ่มแบบความน่าจะเป็น (probability sampling) แต่เป็นข้อมูลของเด็กนักเรียนของ “โครงการครอบครัวสำคัญ” ซึ่งคัดเลือกจังหวัดและโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการแบบเฉพาะเจาะจง ข้อค้นพบที่ได้จึงไม่ใช่ภาพรวมทั้งประเทศ หรือเป็นตัวแทนของเด็กวัยรุ่นตอนต้นทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องมีความระมัดระวังในการนำไปใช้อ้างอิง นอกจากนี้ยังมีความจำกัดในเรื่องการรวบรวมข้อมูลในเด็ก ซึ่งมีข้อคำถามไม่มากนักและไม่ครอบคลุมบริบทและสภาพแวดล้อมทางครอบครัว เนื่องจากไม่ได้นำข้อมูลของพ่อแม่ผู้ปกครองมาทำการวิเคราะห์ รวมทั้งไม่มีข้อคำถามในเรื่องอิทธิพลจากสื่อ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กในวัยนี้

ดังนั้น ผู้สนใจที่จะทำการวิจัยครั้งต่อไปจึงต้องนำข้อจำกัดเหล่านี้มาพิจารณาด้วย โดยเฉพาะหากต้องการข้อค้นพบที่สามารถเป็นตัวแทนเด็กวัยรุ่นตอนต้นและเป็นภาพรวมทั้งประเทศ ควรออกแบบงานวิจัยที่ใช้การสุ่มเลือกพื้นที่วิจัยและกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (probability) และออกแบบเครื่องมือให้สามารถวัดตัวแปรที่เป็นปัจจัยสำคัญๆ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมเด็กวัยรุ่นอย่างครอบคลุมและรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- สำนักกระบวนวิชา กระทรวงสาธารณสุข. (2555). ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มนักเรียนประเทศไทย พ.ศ. 2555. ค้นเมื่อ 26 ธันวาคม, จาก http://www.gfaidsboe.com/Downloads/book/2555/BSS_STUDENT_55_28022013.pdf
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2559). สถานการณ์อนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชน ปี 2558. ค้นเมื่อ 26 ธันวาคม, จาก http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/index/สถานการณ์RH2558_Newupdate.pdf

ภาษาอังกฤษ

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2): 179-211.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice-Hall; Englewood Cliffs, NJ. ค้นเมื่อ 22 เมษายน 2560, จาก http://www.esludwig.com/uploads/2/6/1/0/26105457/bandura_sociallearningtheory.pdf
- Brendgen, M., Wanner, B., & Vitaro, F. (2007). Peer and teacher effects on the early onset of sexual intercourse. *American Journal of Public Health*, 97(11): 2070-2075. [PMCID: 17901435]
- Bronfenbrenner, U. (1995). Development ecology through space and time: A future perspective. In Moen, P. G. H., Elder, Jr., & Luscher, K. (Eds). *Examining Lives in Context: Perspectives on the Ecology of Human Development* (pp. 619-647). Washington, DC: American Psychological Association. ค้นเมื่อ 22 เมษายน 2560, จาก <http://www.its.dept.uncg.edu/hdf/facultystaff/Tudge/Bronfenbrenner%201995.pdf>
- Capaldi, D. (1991) Fourth grade predictors of initiation of sexual intercourse by 9th grade for boys. cited in Hipwell, A. E., Keenan, K., Loeber, R., & Battista, D. (2010). Early predictors of sexually intimate behaviors in an urban sample of young girls. *Developmental Psychology*, 46(2): 366-378. [PMCID: 1539671]
- Cooksey, E.C., Mott, F. L., & Nuebauer, S. A. (2002). Friendships and early relationships: Links to sexual initiation among American adolescents born to young mothers. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 34(3): 118-126.
- Dilorio, C., Kelley, M., & Hockenberry-Eaton, M. (1999). Communication about sexual issues: Mothers, fathers, and friends. *Journal of Adolescent Health*, 24(3): 181-189. [PMCID: 10195801]
- Feldman, S., & Brown, N. (1993). Family influences on adolescent male sexuality: The mediational role of self-restraint. *Social Development*, 2(1): 15-35.
- Fergusson, D., Horwood, L., & Lynskey, M. (1994). Parental separation, adolescent psychopathology, and problem behaviors. *Journal of American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 33(8): 1122-1131. [PMCID: 7982863]
- Hipwell, A. E., Keenan, K., Loeber, R., & Battista, D. (2010). Early predictors of sexually intimate behaviors in an urban sample of young girls. *Developmental Psychology*, 46(2): 366-378. [PMCID: 2837523]
- Hipwell, A., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., Keenan, K., White, H. R., & Kroneman, L. (2002). Characteristics of girls with early onset disruptive and antisocial behavior. *Criminal Behavior and Mental Health*, 12(1): 99-118. [PMCID: 12357260]

- Hops, H., Andrews, J., Duncan, S., Duncan, R., & Tildesley, E. (2000). Adolescents drug use development. cited in Hipwell, A. E., Keenan, K., Loeber, R., & Battista, D. (2010). Early predictors of sexually intimate behaviors in an urban sample of young girls. *Developmental Psychology*, 46(2): 366-378. [PMCID: 2837523]
- Jaccard, J., Dittus, P., & Gordon, V. (1996). Maternal correlates of adolescent sexual and contraceptive behavior. *Family Planning Perspectives*, 28(4):159-165. [PMCID: 8853281]
- Jakobsen, R. (1997). Stages of progression in sexual interactions among young adolescents. *International Journal of Behavior Development*, 21(3): 537-553.
- Jessor, R., & Jessor, S. (1997). Problem behavior and psychosocial development: A longitudinal study of youth. cited in Hipwell, A. E., Keenan, K., Loeber, R., & Battista, D. (2010). Early predictors of sexually intimate behaviors in an urban sample of young girls. *Developmental Psychology*, 46(2): 366-378. [PMCID: 2837523]
- Kahn, J., Kaplowitz, R., Goodman, E., & Emans, J. (2002). The association between impulsiveness and sexual risk behaviors in adolescent and young adult women. *Journal of Adolescent Health*, 30(4): 229-232. [PMCID: 11927234]
- Kovacs, M., Krol, R., & Voti, L. (1994). Early onset psychopathology and the risk for teenage pregnancy among clinically referred girls. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 33(1): 106-113. [PMCID: 8138508]
- Lam, A., Russell, S., Tan, T., & Leong, S. (2008). Maternal predictors of non-coital sexual behavior: Examining a nationally representative sample of Asian and White American adolescents who have never had sex. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(1): 62-73.
- Lauritzen, J. (1994). Explaining race and gender differences in adolescent sexual behavior. *Social Forces*, 72(3): 859-883
- Manning, W. D., & Giordano, P. C. (2001). Preadolescent parenting strategies and teens' dating and sexual initiation: A longitudinal analysis. *Journal of Marriage and Family*, 63(2): 322-335.
- Miller, B., Norton, M., Curtis, T., Hill, J., Schvaneveldt, P., & Young, M. (1997). The timing of sexual intercourse among adolescents: Family, peer, and other antecedents. *Youth & Society*, 29(1): 54-83.
- Raffaelli, M., & Crockett, L. (2003). Sexual risk taking in adolescence: The role of self-regulation and attraction to risk. *Developmental Psychology*, 39(6): 1036-1046. [PMCID: 14584983]
- Rhucharoenpornpanich, O. et al. (2012). Parent-teen communication about sex in urban Thai families. *Journal of Health Communication*, 17(4): 380-396. [PMCID: 3459672]
- Rhucharoenpornpanich, O., Chamratrithirong, A., Fongkaew, W., Rosati, M. J., Miller, B. A., & Cupp, P. K. (2010). Parenting and adolescent problem behaviors: A comparative study of sons and daughters in Thailand. *Journal of the Medical Association of Thailand*, 93(3): 293-300. [PMCID: 3437774]
- Rose, A., Koo, H., Bhaskar, B., Anderson, K., White, G., & Jenkins, R. (2005). The influence of primary caregivers on the sexual behavior of early adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 37(2): 135-144.
- Schwartz, I. (1999). Sexual activity prior to coital initiation: A comparison between males and females. *Archives of Sexual Behavior*, 28(1): 63-69. [PMCID: 10097805]
- Stanton, B., Li, X., Pack, R., Cottrell, L., Harris, C., & Burns, J. (2002). Longitudinal influence of perceptions of peer and parental factors on African American adolescent risk involvement. *Journal of Urban Health*, 79(4): 536-548. [PMCID: 12468673]

- Stueve, A., & O'Donnell, L. (2005). Early alcohol initiation and subsequent sexual and alcohol risk behaviors among urban youths. *American Journal of Public Health, 95*(5): 887-893. [PMCID: 15855470]
- Upchurch, D., Aneshensel, C., Sucoff, C., & Levy-Storms, L. (1999). Neighborhood and family contexts of adolescent sexual activity. *Journal of Marriage and the Family, 61*(4): 920-933.
- Upchurch, D., Levy-Storms, L., Sucoff, C., & Aneshensel, C. (1998). Gender and ethnic differences in the timing of first sexual intercourse. *Family Planning Perspectives, 30*(3): 121-127. [PMCID:9635260]
- Widner, E. D. (1997). Influence of older siblings on initiation of sexual intercourse. *Journal of Marriage and the Family, 59*(4): 928-938.